

FORSVARSMINISTERIET

NOTAT

27. september 2007

Nuværende kampflysamarbejde

Danmark har været en del af European Participating Air Forces (EPAF) samarbejdet siden anskaffelsen af F-16 flyene tilbage i slutningen af 1970'erne, hvor Belgien, Holland, Norge og Danmark gik sammen og blev de første internationale kunder til F-16 flyet. Siden er Portugal trådt ind i EPAF samarbejdet, der favner bredt og omfatter såvel operative som logistiske og materiefaglige aspekter.

Det operative samarbejde består i, at EPAF nationerne samarbejder om at opstille, udsende og indsætte et fælles kampflybidrag i internationale operationer. EPAF nationerne samarbejder således om at opstille de enkelte delelementer, der tilsammen udgør en samlet deployerbar flybase. Endvidere samarbejdes der om at bemane og drive såvel den operative som logistiske struktur. EPAF samarbejdet på det operative område blev formaliseret yderligere med oprettelsen af EPAF Expeditionary Air Wing (EEAW) medio 2004, der efterfølgende er tilmeldt NATO som kapacitet.

Som eksempel på det operative EPAF samarbejde kan nævnes deltagelsen i Operation Enduring Freedom, hvor Danmark, Holland og Norge i oktober 2002 deployerede et fælles kampflybidrag til Manas i Kirgisistan. Det danske og hollandske bidrag blev senere forlænget, hvorimod det norske bidrag blev trukket hjem. Dette belyser styrken ved EPAF samarbejdet, hvor de enkelte nationer kan agere enkeltvist, som i Norges tilfælde, såfremt de måtte ønske dette.

På det materiefaglige område samarbejder EPAF nationerne om et fælles opdateringsprogram på F-16 flyet - de såkaldte M-opdateringer. Samarbejdet betyder, at nationerne i fællesskab udvikler og anskaffer opdateringerne til F-16 flyene, hvorved omkostningerne reduceres. Samarbejdet har været og er stadig en stor succes, der blandt andet bevirker, at EPAF nationernes F-16 fly stadig er blandt de mest tidssvarende og kapable kampfly på markedet i dag til trods for, at eksempelvis de danske F-16 er mere end 25 år gamle. Uden EPAF samarbejdet ville dette ikke have været muligt – eller have været betydeligt mere omkostningskrævende.

Forventet fremtidigt kampflysamarbejde

Uanset hvilken kandidat der peges på som erstatning for F-16 flyet, har forsvaret hele tiden haft til hensigt at indgå i et samarbejde med andre nationer for så vidt angår uddannelse og omskoling af piloter, da

dette vurderes mest omkostningseffektivt. Det er således som udgangspunkt ikke hensigten at fastholde en national kapacitet til omskoling af kampfly efter endt grunduddannelse, som det er tilfældet i F-16 strukturen.

Det er tillige hensigten at indgå i et samarbejde med andre nationer vedrørende store dele af vedligeholdelsen af et nyt kampfly, da dette vurderes mest omkostningseffektivt. Alternativt udliciteres opgaverne, hvilket også er tilfældet for nogle af forsvarets øvrige flytyper som C-130J Hercules transportflyene og EH-101 helikopterne, hvor de større vedligeholdelsesmæssige opgaver planlægges udført uden for forsvarets regi.

Der er således tale om, at forsvaret, på baggrund af de positive erfaringer fra EPAF samarbejdet, vil indgå i et vidtrækkende samarbejde med andre nationer om kampfly med henblik på at optimere uddannelse, træning, logistisk og operative forhold. Det konkrete omfang af samarbejdet og hvilke nationer dette i givet fald vil involvere, hænger i sagens natur nøje sammen med det forestående typevalg af et eventuelt nyt kampfly.

Herved opnås reelt samme fordele på vedligeholdelsesområdet og det operative område, som en eventuel fælles flyflåde kunne give, dog uden at deponere den danske handlefrihed til frit at indsætte egne kampfly.

Kommentarer til en eventuel fælles kampflyflåde

En fælles kampflyflåde med et andet land, for eksempel Norge, kræver stillingtagen til en række områder af politisk, juridisk og operativ karakter.

Indledningsvist vil en fælles flyflåde med Norge forudsætte samme flytype, idet det rent logistisk ellers ikke giver mening. Hverken Danmark eller Norge har dog foretaget typevalg endnu. Her skal det holdes for øje, at det danske beslutningsgrundlag blandt andet vil indeholde en vurdering af omfanget af industri-samarbejde samt en anbefaling af fremtidige strategiske samarbejdspartnere.

I relation til anvendelsen af kampfly kan der overordnet set skelnes mellem varetagelse af nationale myndighedsopgaver og indsættelse i internationale operationer. For så vidt angår nationale myndighedsopgaver er dansk anvendelse af kampfly blandt andet fokuseret mod at imødegå terrorhandlinger og deres virkninger, hvilket er et af hovedtemaerne i nuværende forsvarsforlig foranlediget af terrorhandlingerne i USA den 11. september 2001. Opretholdelsen af et konstant afvisningsberedskab med kampfly er et redskab til dette.

Det formodes, at Norge også har fokus på imødegåelse af terrorhandlinger. I de seneste år er suverænitets-hævdelse af Nordnorge dog blevet mere aktuelt, idet Rusland har genoptaget flyvninger i Nordatlanten. Dette har afstedkommet overvejelser i Norge vedrørende en nordlig placering af den norske kampflystruktur for at muliggøre en hurtigere reaktionstid mod de russiske flyvninger. I givet fald placeres de norske kampfly næsten 1.500 km væk fra Danmark, hvilket afstandsmæssigt svarer til en placering syd for Rom. Varetagelsen af nationale myndighedsopgaver i Danmark og Norge vurderes således at kræve en umiddelbar national tilstedeværelse af kampfly.

Hævdelse af suverænitets, herunder imødegåelse af terrorhandlinger i dansk luftrum, kan i yderste konsekvens medføre anvendelse af tvang og brug af magt i dansk luftrum. Dette kræver juridisk afklaring, da

en fælles flyflåde vil medføre, at denne suverænitetspåstand i givet fald skal kunne udføres ved brug af pilot og/eller kampfly af anden nationalitet end dansk. Det skal hertil bemærkes, at NATO klassificerer imødegåelse af terrorhandlinger fra luften som et suverænt nationalt ansvar.

Indsættelse af en fælles kampflyflåde i internationale operationer kræver afklaring, såfremt der ikke er enighed om, hvor og hvornår, der skal deltages i operationer. Dette kan eksempelvis betyde, at Danmark vil indsætte kampfly i en operation, Norge ikke ønsker at deltage i. Idet der forventeligt vil være norsk personel tilknyttet den fælles vedligeholdelsesstruktur og operative struktur, skal det afklares, hvorledes en sådan situation håndteres uden at Danmark deponerer sin handlefrihed i Norge. Eksemplet virker naturligvis også den anden vej rundt, hvor Danmark skal afklare, hvorledes dansk personel i en eventuel fælles kampflystruktur kan indsættes som en del af et norsk bidrag til en international operation, som Danmark, som nation, ikke ønsker at deltage i. En manglende afklaring heraf vurderes at reducere både Danmarks og Norges råderum og handlefrihed betragteligt.